

Trideseta godišnjica Ribozajednice

U ovoj, 1987. godini navršava se 30 godina od osnivanja Ribozajednice, Poslovne zajednice slatkovodnog ribarstva Jugoslavije.

Usporedo s tom obljetnicom, za ribare je i ribarsku organizaciju ne manje važna 45. godišnjica časopisa »Ribarstvo Jugoslavije«.

Oba ta jubileja prolaze mimo nas nezapaženo, kao da smo nezainteresirani. Tek je usput na sjednici Skupštine Poslovne zajednice u Garešnici i sastanku Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva u Ohridu spomenuto da smo u jubilarnoj tridesetoj godini od osnutka svoje organizacije.

Zato autor, kao jedan od danas malobrojnih aktivnih sudionika osnivačke skupštine u Bledu, smatra svojom obavezom da makar jednim člankom podsjeti ribare na godišnjicu osnivanja njihova udruženja i na prijedeni put.

U Bledu je godine 1957. osnovana *Jugoslavenska zajednica za unapređenje slatkovodnog ribarstva*. Početkom 50-ih godina rasformirane su generalne direkcije slatkovodnog ribarstva, a na osnovi Zakona o samoupravljanju i ribarske su organizacije postale potpuno samostalni privredni subjekti. Počele su se razvijati samostalno, ali i potpuno odvojeno, bez ikakve organizacijske i stručne suradnje sa srodnim poduzećima iste grane. Ubrzo su se uvidjeli nedostaci takva separatna razvoja, pa je u samoj bazi proizvodnih organizacija, »odozdo«, kako se izražavaju političari, niknula ideja o potrebi zajedništva. Međutim, to zajedništvo bilo je na dobrovoljnoj samoupravnoj osnovi, a narodna vlast tek ga je poticala i potpomagala. Velika većina postojećih ribarskih organizacija dobrovoljno se ućlanila u Jugoslavensku zajednicu. Inicijatori osnivanja Zajednice su bili Mihajlo Ristić, Ida Babuder-Mihajlović, Siniša Stanković, Kiril Apostolski, Miran Svetina i mnogi drugi, a prvi predsjednik Albert Tičak.

Budući da je razvoj naše društvene zajednice bio vrlo dinamičan i bremenit čestim reorganizacijama koje su uglavnom bile uvjetovane uvijek novim zakonima, i ribarsko je udruženje doživljavalo reorganizacije i mijenjalo imena. Već godine 1958. reorganizirano je u Stručno udruženje, 1960. u Poslovno udruženje »Kornatexport«, a 1977. u Poslovnu zajednicu. Sva nova imena zadržala su atribut »Jugoslavenski«, a zadaci i ciljevi uglavnom su ostajali nepromijenjeni. Mijenjala se samo operalizacija tih zadataka, a to je bilo najizrazitije kod Poslovnog udruženja »Kornatexport«. U tom organizacijskom obliku cilj je zajedničkog nastupa na inozemnom i domaćem tržištu rezultirao i organizacijom komercijalnog sektora (biro, radna zajednica) za izvoz, uvoz i domaću tržište. Članstvo u Zajednici je bilo isključivo dobrovoljno, povezano s interesima ribarskih organizacija. U prvoj Zajednici i Stručnom udruženju, koji nisu imali zajednički nastup na tržištu (napose inozemnom), članovi su bile gotovo sve ribarske organizacije, njih oko pedeset. Poslovnom udruženju ne pristupaju ribarske organizacije koje ne žele zajednički izvoz ni zajedničko dogovaranje na domaćem tržištu (najizrazitiji je primjer Ribarsko gazdinstvo »Ečka«), ali ni male ribarske organizacije zbog obaveznog plaćanja članarine i ostalih obaveza. Članstvo se smanjuje na oko

35 članova. U Poslovnu zajednicu opet se ućlanjuju gotovo sve ribarske organizacije, pa ona danas ima 49 članova.

Poseban status imaju male ribarske organizacije koje surađuju uglavnom na stručnom polju. One su članovi stručnih sekcija, ali ne i registrirani članovi Poslovne zajednice. Danas je u stručne sekcije ućlanjen 31 član.

Najviši organ samoupravljanja Zajednice jest Skupština ili, ranije, Upravni odbor. Njihovi su predsjednici u cijelom razdoblju postojanja bili Albert Tičak, Brana Radonić, Zlatko Livojević, Ivan Novotny, Branko Račetović, Pavle Popić i Stjepan Krnjaković. Danas je predsjednik Skupštine Drago Kovačina.

Budući da je Ribozajednica od 1960. i pravna osoba, ima i direktora (inokosni poslovodni organ). Kroz ovih 27 godina imala je samo tri direktora — Tomislava Markoča, Vjekoslava Baričića i Cvjetana Bojčića.

S organizacijske problematike prijedimo na akcije i uspjehe Poslovne zajednice. Samo ćemo ih naznačiti i ukratko opisati njihovu važnost i ulogu u razvoju organizacije i unapređenju slatkovodnog ribarstva.

Ribozajednica (i njezini prethodnici), kao ribarsko udruženje, nije u planiranju i usmjeravanju razvoja ribarstva imala funkciju, a ni prava kao prijašnje direkcije. Ipak je aktom o udruživanju i svojim Statutom imala tu samoupravnu ulogu, pa je izrađeno i usvojeno pet srednjoročnih planova razvoja: 1959—1964, 1974—1975, 1975—1980, 1981—1985, 1986—1990. Nužno je reći da su ti planovi bili više izraz zahtjeva i poticaja državne uprave i privrednih komora, a manje odluka samih udruženih organizacija i ribarske asocijacije. Osim toga, bili su to više programi želja nego realni razvojni planovi utemeljeni na programima razvoja ribarskih organizacija, s poznatim izvorima financiranja. To napose vrijedi za tri posljednja plana razvoja. Ipak ih je prihvatilo i ribarsko udruženje i članstvo, i njima su se obilato služili kao podlogama za svoje razvojne planove. Ti su planovi, i unatoč spomenutim nedostacima koje su u to vrijeme imali i svi državni planovi, odigrali veliku pozitivnu ulogu u razvoju našeg slatkovodnog ribarstva.

Ribozajednica je svojim ukupnim djelovanjem u unapređenju slatkovodnog ribarstva, a posebno putem usmjeravanja programima i planovima razvoja, zaslužna za mnogostruki razvoj slatkovodnog ribarstva. Radi bolje preglednosti to ćemo prikazati tablično:

	1955.	1963.	1986.	1990.
<i>Šaranski ribnjaci</i>				(plan)
Površina ha	6 675	9 471	27 000	30 500
Proizvodnja t	3 912	8 780	28 100	48 800
Prinos kg/ha	568	927	1 040	1 600
<i>Pastrvski ribnjaci</i>				
Površina ha		? (oko		
	nema	12,5)	25	36
Proizvodnja t	podataka	250	3 400	6 897
Prinos kg/ha		? (oko		
		20.000)	136 000	191 600

Iako nam nije namjera da u ovome članku detaljnije razmatramo proizvodnje i prinose ribe u ribnjacima, ipak ćemo upozoriti da su se prosječni prinosi ribe u šaran-skim ribnjacima veći od 1 000 kg/ha počeli ostvarivati već od 1971. i da su 1975. dostigli 1 284 kg. Znači da postoji osjetno nazadovanje. Što se tiče pastrvskih ribogojilišta, već 1981. na 20 ha proizvodi se 4 550 tona ili 227 500 kg/ha, od čega 3 800 t konzumne ribe. (Podaci prema anketi Ribozajednice, nisu statistički potvrđeni.) I usprkos ogradi od ovog podatka, postoji nesumnjivo nazadovanje i u pastrvskoj proizvodnji.

Bez sumnje golemu je ulogu Ribozajednica odigrala u povećanju i organizaciji izvoza ribe. Ona (i njezin prethodnik Poslovno udruženje) ne samo da usmjerava izvoz nego i sama izvozi preko svoje komercijalne službe, pa ispočetka sudjeluje i s 90% u jugoslavenskom izvozu. Osvajanje talijanskog tržišta te prodor na istočnonjemačko i poljsko tržište nesumnjiva su zasluga Poslovnog udruženja odnosno Zajednice. Do početka izvoza ribe u DDR god. 1956. on se kreće oko 1 100 tona godišnje, a kroz devet godina (do 1964.) povećava se na oko 2 500 tona. Prestankom toga izvoza on se smanjuje na 1 500 tona, da bi se prodorom na poljsko tržište opet povećao na više od 3 700 tona godišnje. Gubitkom poljskog tržišta izvoz se rapidno smanjuje, prati ga i zabrinjavajući pad izvoza na tradicionalnom zapadnonjemačkom tržištu. Izvoz ribe sada se kreće oko 2 000 tona i manje (u međuvremenu ponovno smo počeli izvoziti na poljsko tržište). Uzroci tom drastičnom smanjenju izvoza u prvome su redu pojava brojnih izvoznika kojima je jedini cilj ostvarivanje devizne zarade. To je uzrokovalo smanjenje izvoza preko Poslovne zajednice i napokon njegovo napuštanje.

Tome su obilato pridonijeli i članovi Poslovne zajednice povjerenjem izvoza svoje ribe mnogim izvoznicima. (Naravno, nećemo se ovdje upuštati u brojne razloge i njihovo opravdanje.)

U poslove domaćeg tržišta ribom Ribozajednica se najmanje operativno uplitala. Međutim, kroz cijelo ovo vrijeme je vodila aktivnu politiku dogovaranja o razvoju, odnosima i cijenama, što je imalo golemu pozitivnu ulogu.

Poslovna je zajednica bila glavni organizator i vrlo aktivna u međunarodnoj suradnji na polju slatkovodnog ribarstva. Kontakti i suradnja s organizacijama i udruženjima ribarstva iz ČSSR-a, Mađarske, Rumunjske, Poljske, SSSR-a, Bugarske, Njemačke, Italije, Austrije, Francuske i Izraela, te s organizacijama FAO i zemalja SEV-a, podržavaju se i manje-više kontinuirano održavaju. S njima se izmjenjuju časopisi i informacije, posjeti delegacija i stručnjaka. U red tih odnosa ubrajamo brojne stručne ekskurzije i studijska putovanja, što ih je organizirala Zajednica, u Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Bugarsku, DDR, SSSR, Italiju, Francusku, Njemačku, Nizozemsku i Izrael. Ta studijska putovanja imala su i veliki pozitivan utjecaj na stručno osposobljavanje kadrova te na cjelokupan razvoj našeg ribarstva.

Organiziranjem sajmova i izložbi, i domaćih i inozemnih, Ribozajednica je potvrdila svoj utjecaj i reputaciju, a u prvome redu pridonijela unapređenju našega ribarstva. Ribarske izložbe na brojnim priredbama Novosadskog sajma, Zagrebačkog velesajma i Veronskog sajma donijele su mnoga priznanja Ribozajednici.

Izdavačka djelatnost jedan je od mnogih uspješno izvršenih zadataka Ribozajednice. Neprestanim izdavanjem stručnog časopisa kroz svih 30 godina svojega postojanja Ribozajednica se pokazala kao nezamjenljiv faktor na tom području. Iako ostala izdavačka djelatnost nije bila obilna, samo izdavanje »Priručnika za slatkovodno ribarstvo« 1967. i knjige »Slatkovodno ribarstvo« te monografije »100 godina ribogojstva na tlu Jugoslavije« zaslužuje najpozitivnije ocjene.

Svakako da je organizacija proslave pod nazivom »100 godina ribogojstva na tlu Jugoslavije« godine 1982. u Daruvaru bio velik uspjeh i događaj u povijesti Zajednice. Osim prigodnih prije navedenih izdanja monografije i knjige, organizirana je proslava u prisutnosti oko 400 uzvanika, brojnih ribara i njihovih gostiju iz zemlje i inozemstva. Zlatne medalje slatkovodnog ribarstva dobilo je 68 pojedinaca i 29 organizacija udruženog rada i stranih tvrtki, a srebrne medalje 77 pojedinaca i devet organizacija. Taj je potez, uz monografiju, donio brojna priznanja i simpatije Ribozajednici. Još je veći odjek imao prijedlog Ribozajednice da se državnim odlikovanjem odlikuju pojedinci i organizacije slatkovodnog ribarstva. Na osnovi toga tri su ribarske organizacije odlikovane Ordenom rada sa zlatnim vijencem — Ribnjačarstvo Poljana, Ribnjačarstvo Našička Breznica i Ribarsko gazdinstvo »Beograd«. Pet ribarskih rukovodilaca i stručnjaka odlikovano je Ordenom zasluga za narod: Milivoj Čirić, Branko Račević, Klotilda Herfort-Mickieli, Matija Peić i Cvjetan Bojčić. Pet ribara odlikovano je Ordenom rada sa zlatnim vijencem: Pavle Popić, Stojan Jakovljević, Ivan Novotny, Josip Malnar i Mirko Vegh. Deset ribara odlikovano je Ordenom rada sa srebrnim vijencem: Nebojša Ranković, Ilija Bunjevac, Ivan Drobina, Josip Geyer, Ljubomir Kajgana, Drago Kovačina, Đuro Novačić, Milan Jovanović, Mirko Turk i Sibila Marko.

Nesumnjivo je da su visoka državna odlikovanja dodijeljena 20-torici ribara i trima ribarskim organizacijama odraz velikih radnih i proizvodnih uspjeha i zalaganja, ali i brige i ispravne kadrovske politike Poslovne zajednice.

Je li međutim u radu Ribozajednice bilo neuspjeha? Nesumnjivo ih je bilo. Izdvojiti ćemo dva velika i presudna za razvoj našeg ribarstva. Prvi je neuspjeh u organizaciji i okrupnjavanju ribarske znanstvene službe. Sve inicijative i pokušaji stvaranja manjeg broja, ali jakih i sposobnih znanstvenih ribarskih ustanova, ostali su bezuspješni. Četiri su instituta — zavoda likvidirana (u Skopju, Sarajevu, Titogradu i u Novom Sadu), a u preostalim je svagdje zaposlen mali broj znanstvenih radnika. Među njima nema suradnje u znanstvenim programima. Drugi je neuspjeh usko povezan s prvim. To je dvaput neuspjeh pokušaj stvaranja Fonda za ribarstvo iz kojega bi se inicijalno financirala ribarska znanost putem znanstvenih programa. Oba puta pokušaji su neuspjeli upravo zbog razjedninjenosti ribarske znanosti i njezinih parcijalnih interesa, koja je nezainteresirano i bez podrške primila ove prijedloge usmjerene njezinu vlastitu razvoju.

Kakva je perspektiva Ribozajednice?

Na osnovi prikaza njezina dosadašnjeg djelovanja, trebala bi biti dobra, dapače sjajna. Pokazalo se kroz proteklo razdoblje da je ona bila korisna i nužna ribarskoj

privredi. Organizirana je na potpuno dobrovoljnoj osnovi i izdržala je četiri reorganizacije kao i mnoge dosadašnje akcije i napade na vlastitu egzistenciju. Današnje je vrijeme i za Poslovnu zajednicu zaista teško i prijelomno. Uz tešku ekonomsku situaciju u kojoj se našla naša grupacija i većina ribarskih organizacija opet nam predstoji reorganizacija svih organizacijskih oblika nadgradnje u privredi, među kojima će poslovne zajednice biti vjerojatno prve na udaru. Sigurno je još gore što među članovima više nema dosadašnjeg jedinstva. Dapače, postoje i konkretni prijedlozi o njezinoj likvidaciji, a povezani su s bolesnim ambicijama pojedinaca. Sigurno je da će opstanak i daljnja sudbina Poslovne zajednice ovisiti i o stavu i ponašanju Komore i komorskog sistema. Ovom

prilikom želimo primijetiti da Poslovna zajednica (ne samo naša) nije uvijek imala podršku Komore, u prvome redu PKJ. Ona je često tražila i služila se podacima i informacijama koje smo za nju radili, ali nikada nije prihvatila da predstavljamo Grupaciju i da na taj način izbjegnemo paralelizam, ponavljanja i nesporazume.

Neosporno je ipak da će o budućnosti Ribozajednice odlučivati njezini članovi. Svrha je ovoga članka i bila da ih podsjeti na njezin 30-godišnji prijeđeni put, na uspjehe i korist, te razloge radi kojih su je članovi osnovali.

Nadam se da će je i u budućnosti održati i podržati.

CVJETAN BOJČIĆ, dipl. inž.

O B A V I J E S T P R E T P L A T N I C I M A

Umoljavaju se cijenjeni pretplatnici da izvrše pretplatu časopisa za 1988. godinu

Godišnja pretplata je 3.000 dinara. Iznos molimo doznačiti na račun broj: 30105-601-24529 kod SDK ZAGREB

U slučaju neizvršenja pretplate, obustavit ćemo slanje časopisa.

REDAKCIJA